

ARGUMENT

Coordonate ale insecurității în 2021

Prezenta monografie oferă o imagine de ansamblu, în viziunea cercetătorilor Centrului de Studii Strategice de Apărare și Securitate (CSSAS) din cadrul Universității Naționale de Apărare „Carol I”, asupra celor mai importante tendințe ale mediului de securitate internațional manifestate pe parcursul anului 2021, cu impact asupra securității naționale a României. Analizele au fost realizate în baza unei documentări riguroase, în funcție de competențele și zonele de interes ale fiecăruia dintre autori, lucrările din volumul de față reprezentând o continuare a demersului Centrului încă din 2014 încoace.

Anul 2021 reprezintă un an dominat de criza pandemică, dar și de alte crize și conflicte, înainte de izbucnirea, în primul trimestru al anului 2022, unei noi crize – invazia Ucrainei de către Federația Rusă. Volumul de față cuprinde șapte capitole, structurate pe criterii tematice și geografice. Astfel, securitatea este abordată în cvasitotalitatea dimensiunilor sale – politică, militară, economică, socială² și la toate nivelurile – național, regional și internațional. Un element principal pe care îl putem desprinde este că mediul de securitate a fost și continuă să fie puternic afectat de pandemie – unul dintre cele mai puternice șocuri strategice ale ultimilor ani. Pe acest fond, sunt abordate, în cadrul volumului, relațiile tensionate dintre principalele puteri ale scenei internaționale – SUA, China, Federația Rusă, creșterea competitivității și conflictualității la nivel mondial, menținerea și chiar manifestarea unei amplificări a crizelor regionale, perspectiva apropiată a unei crize economice mondiale, aspectul migrației și diversele forme ale agresivității hibride. Toate acestea au impus necesitatea adaptării actorilor internaționali, pentru ca aceștia să poată face față mediului de securitate și provocărilor care îl caracterizează.

² N.B.: Dimensiunea climatică a securității va fi abordată de CSSAS într-o manifestare științifică dedicată, ce va avea loc în luna decembrie 2022.

Capitolul 1 abordează dimensiunea economică a securității. Astfel, CS II dr. Cristian Băhnăreanu analizează *economia mondială în al doilea an de pandemie*, cu referire la *dinamica economică a SUA, Europei, Chinei și Federației Ruse*. Cercetătorul evidențiază că, începând cu primăvara anului 2020, societatea și economia mondială au fost puse la grea încercare de pandemia de COVID-19 și efectele sale asociate. Autorul apreciază că apariția vaccinurilor și programele de sprijin economic au stopat declinul și au dat un impuls, dar redresarea economiei este încă destul de incertă și inegală, mai ales în țările mai puțin dezvoltate. În capitol se arată că, pe de o parte, SUA și Europa au cunoscut o perioadă de recuperare rapidă pe parcursul anului 2021, pe măsură ce acțiunile de prevenire și control al pandemiei au fost stopate, dar că, pe de altă parte, economiile respective s-au confruntat cu o serie de provocări. Iar în privința economiei chineze și cea a Federației Ruse, dacă, în prima jumătate a anului, acestea s-au redresat, pe baza revenirii puternice a exporturilor și măsurilor guvernamentale de stimulare, ritmul a scăzut vizibil în partea a doua a anului. Pentru anul 2022, CS II Băhnăreanu preconiza o creștere temperată a economiei mondiale, ca urmare a renunțării treptate la măsurile de stimulare economică și a posibilei apariții a unor noi valuri de infectări și restricții generate de pandemia de COVID-19.

În *Capitolul al 2-lea* este abordată dimensiunea politico-militară a securității, CS II dr. Cristina Bogzeanu concentrându-și studiul asupra *apărării Europei*, unde se manifestă, deopotrivă, atât *diviziuni*, cât și tendințe de *cooperare într-un mediu internațional din ce în ce mai instabil*. Din analiză reiese că, pentru Uniunea Europeană, contextul implică și nevoia de a identifica o postură, în funcție de capacitățile *hard* și *soft* pe care le deține, precum și de dinamica relațiilor cu principalii actori ai acestei competiții. În condițiile existente, în paralel cu efortul de a defini și dezvolta o autonomie strategică europeană, se menține rolul fundamental al parteneriatului transatlantic, cu multiple provocări din interior însă. Aceasta cu atât mai mult cu cât, în estul continentului european, se mențin provocările de securitate, în special în relație cu F. Rusă, cu care tensiunile devin tot mai acute, în special la finalul anului 2021, când Moscova începe să concentreze trupe la granița cu Ucraina, concomitent cu organizarea de

exerciții militare împreună cu Belarusul. CS II Bogzeanu realizează, de asemenea, o sinteză foarte pertinentă a caracteristicilor generale ale perioadei analizate, din perspectiva securității.

Capitolul al 3-lea tratează dimensiunea socială a securității. Astfel, CS II dr. Alexandra Sarcinschi a studiat fenomenul **migrației internaționale în 2021** din următoarea perspectivă: **de la instrumentalizare și securitizare la criză umanitară de durată**. Aceasta analizează provocarea reprezentată de cuplul evenimente-fenomene demografice imigrații-migrație pentru statele europene, având în vedere două dimensiuni: una se referă la nevoia de includere și protejare a tuturor categoriilor de persoane, precum cele dislocate forțat, în condițiile speciale ale crizei sanitare declanșate de pandemia de COVID-19, iar cealaltă la folosirea refugiaților ca instrument de presiune în atingerea unor scopuri politice. În speță, este adus în atenție cazul crizei provocate de Belarus la granițele sale cu Letonia, Lituania și Polonia, subliniindu-se că instrumentalizarea migranților de către stat a devenit o formulă uzitată la nivel internațional, dar, mai ales, un catalizator al reformei sistemului european de gestionare a azilului și migrației. Pentru analiza tendințelor generale, autoarea a folosit modelul multivariat al migrației elaborat de către sociologul britanic Anthony H. Richmond și cel al migrației prin inginerie coercitivă al politologului american Kelly M. Greenhill.

Capitolul al 4-lea al volumului, **Infodemia în contextul pandemiei de COVID-19**, elaborat de către CS III dr. Daniela Lică, aduce în atenție un fenomen derivat al pandemiei – fenomen îngrijorător și cu multiple efecte asupra publicului – în principal, în plan psihologic. Ipoteza principală a lucrării este că afluxul de informații – în care pătrund inclusiv informații false sau înșelătoare – a afectat populația, la nivel mondial, într-o proporție mai mare decât virusul însuși. Autoarea aduce drept principal argument faptul că multitudinea de informații negative a afectat aproape întreaga populație a planetei, în vreme ce virusul în sine a cauzat un număr redus de îmbolnăviri grave și, respectiv, decese, raportat la populația globală, conform statisticilor oficiale.

Autoarea identifică și analizează principale cauzele ale fenomenului, factorii favorizanți, efectele infodemiei în plan psihologic și unele reacții

comportamentale, precum și efecte indirecte, de ordin economic și social, inclusiv scăderea încrederii în guvern și autorități, în sistemul medical și în media. Secțiunea urmărește două dimensiuni ale cercetării: prima este legată de aspectul cantitativ al informației, iar cea de a doua se referă la aspectul calitativ – invocăm aici dificultatea de a decela, în unele cazuri, în ce măsură o afirmație sau o narațiune este adevărată sau falsă. Ipoteza secundară, derivată din cea dintâi, este că dezinformarea se poate produce inclusiv prin intermediul unor surse oficiale, chiar în absența intenției. În încheierea lucrării, se regăsește o serie de abordări în vederea creșterii conștientizării cu privire la infodemie și componenta sa de dezinformare.

Capitolul al 5-lea abordează regiunea *Asiei de Est*, CS III dr. Mihai Zodian concluzionând că 2021 a reprezentat *un an de tranziție* pentru partea aceasta a globului. Contribuția sa evidențiază caracteristicile relațiilor sino-americane în 2021, care s-au constituit gradual, în ultimele decenii, într-unul dintre elementele cele mai importante ale politicii și economiei internaționale, cu ramificații în multe domenii, dintre care cel științific nu este deloc de neglijat. Pandemia de COVID-19 a reprezentat, de asemenea, un factor de influențare a acestor caracteristici, cu consecințe deseori dificil de anticipat, remarcă autorul. În cadrul analizei, acesta se referă la fenomenele politico-militare, la divergențele legate de pandemie și conflicte, ipoteza de lucru fiind derivată din teoria tranziției de putere. Întrebarea principală este dacă relațiile sino-americane vor evolua spre un climat mai conflictual, inclusiv cu riscul recurgerii la forță. CS III Zodian arată că anul 2021 a fost marcat de multe contraste: speranțe adeseori înșelate de a depăși pandemia, interacțiune între știință și prejudecăți, temeri referitoare la război în Europa de Est. Vaccinurile au fost produse rapid, economia mondială a rezistat și părea că, în unele regiuni, cel puțin, o anumită stabilitate a fost păstrată, punctează autorul. Investigațiile au indicat însă o serie de limitări și neclarități, cum ar fi tendința de a supraestima procesele contemporane, riscând un anumit determinism.

Capitolul al 6-lea este dedicat *zonei Orientului Mijlociu*, care a fost analizată de CS II dr. Mirela Atanasiu, în dihotomia *conflict-cooperare*. În anul 2021, Orientul Mijlociu, cu un mediu de securitate marcat în general de conflictualitate – exprimată în forme diverse – și un nivel ridicat de

intervenție a actorilor extraregionali, a suferit un dezechilibru major în termeni de bogăție și stabilitate economică, ceea ce face ca tipologia economiilor statelor regionale să fie diversă (de la cele la limita subzistenței, la cele bazate pe industria extractivă de petrol și gaze). De asemenea, autoarea arată că provocările structurale pe termen lung prezente în regiune, precum scăderea produsului intern brut și a gradului de ocupare a forței de muncă (în special în rândul tinerilor și femeilor), diminuarea indexului de capital uman, fluxurile reduse de investiții străine directe și climatul investițional slab sunt coroborate cu niveluri în creștere ale datoriilor externe ale statelor analizate. Aceste condiții preexistente, care reflectă starea fragilă a contractului social în multe țări din regiune, au amplificat efectele negative ale COVID-19. Totuși, în perioada de analiză, s-au evidențiat și unele inițiative mai pronunțate de cooperare, conchide autoarea.

Din *Capitolul al 7-lea, Conflictele militare africane din 2021 și securitatea regională*, realizat de CS III dr. Crăișor-Constantin Ioniță, reiese că această zonă a globului a fost caracterizată de apariția a noi conflicte virulente, pe fondul celor deja existente. În urma analizei, autorul evidențiază că la unele conflicte s-a manifestat o diminuare a acțiunilor beligeranților, însă la cele mai multe dintre conflicte a existat tendința de escaladare și amplificare a efectelor negative, totodată observându-se o creștere a implicării comunității internaționale. Situația de securitate a continentului african în anul 2021 descrie un context marcat de pandemia de coronavirus și efectele schimbărilor climatice, cu un pronunțat potențial de a produce tulburări dramatice în diferite zone instabile din Africa, precum Nordul Africii, regiunea Sahel, Cornul Africii și Africa de Vest. Situația tensionată este menținută și de interesele divergente ale unor puteri regionale și state vecine, care fac imposibilă rezolvarea crizelor și conflictelor existente prin negocieri sau pe cale pașnică, îndeosebi pentru întoarcerea la democrație. Cercetătorul arată că, drept urmare a aspectelor evidențiate în analiza sa, Africa a intrat în anul 2022 cu o lungă listă de probleme de rezolvat, dintre care unele aparent insurmontabile, dar care reprezintă realitatea postpandemică a recuperării după influențele negative ale infectărilor cu SARS-CoV-2, schimbărilor climatice drastice din regiune și încercărilor de a reveni la democrație.

*

*

*

Așadar, punctul de plecare al fiecărei analize îl constituie principalele evenimente din perioada analizată, caracterizarea stării actuale a spațiului / temei avute în vedere și creionarea unor posibile traiectorii ale dinamicii securității.

Scopul acestui demers este de a contura o imagine clară și, pe cât posibil, succintă a evoluției securității la nivel mondial, având la bază delimitarea particularităților strategice ale fiecărei regiuni sau domeniu asumat în cuprinsul acestui volum, astfel încât rezultatul să fie unul relevant pentru analiza de securitate pe termen scurt și mediu.

Colonel Florian CÎRCIUMARU